

Nr 11.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet, m. m., dels ock motioner, som väckts i anledning av propositionen.

Genom en den 20 februari 1953 dagtecknad proposition, nr 63, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

1) **L a g**

angående ändring i lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet.

Härigenom förordnas, *dels* att 16 kap. 2 §, 19 kap. 1 och 21 §§ samt 21 kap. 19, 22, 23, 28, 41, 43, 45 och 46 §§ lagen den 18 juni 1926 om delning av jord å landet¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels ock* att i lagens 3 kap. skall införas en ny paragraf, betecknad 5 a §, av nedan angiven lydelse.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

3 KAP.**5 a §.**

Sammanträde skall hållas där jorden är belägen, såframt icke lantmätaren finner det utan olägenhet kunna hållas annorstädes.

16 KAP.**2 §.**

Inom femton dagar från det förrättningen blivit avslutad skall ett exemplar av *alla* skifteshandlingarna utgivas eller med posten avsändas till den av

Inom femton dagar från det förrättningen blivit avslutad skall ett exemplar av skifteshandlingarna utgivas eller med posten avsändas till den av

¹ Senaste lydelse, se beträffande 16 kap. 2 § SFS 1951:356, 19 kap. 1 § 1947:700, 19 kap. 21 § 1951:356, 21 kap. 23 § 1950:182, 21 kap. 43 § 1951:356, 21 kap. 45 § 1950:182 och 21 kap. 46 § 1935:236.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

delägarna, som dessa eller, där de ej
åsämjas, lantmätaren utser att förva-
ra handlingarna. Hos den utsedde äge
envar delägare rätt att granska hand-
lingarna och taga avskrift av dem.

delägarna, som dessa eller, där de ej
åsämjas, lantmätaren utser att förva-
ra handlingarna. *Från detta exemplar
må uteslutas sådan handling, som
utan olägenhet kan undvaras av del-
ägarna.* Hos den utsedde äge envar
delägare rätt att granska handlingar-
na och taga avskrift av dem.

Yppas eljest — — — — — — — — — — sådan vårdare.

19 KAP.

1 §.

Från fastighet — — — — — — — — — — äga rum.

Avstyckning vare tillåten såväl av
mark, som genom laga delning utbruti-
ts för viss fastighet, som ock av
mark, som är samfällad för flera fastig-
heter. Mark, som tillagts fastighet ge-
nom sämjedelning, må ej avstyckas,
med mindre sämjedelningen kommit
till stånd före den 1 januari 1928; i
sådant fall må genom avstyckning av-
skiljas högst *en femtedel* av nämnda
mark.

Avstyckning vare tillåten såväl av
mark, som genom laga delning utbruti-
ts för viss fastighet, som ock av
mark, som är samfällad för flera fastig-
heter. Mark, som tillagts fastighet ge-
nom sämjedelning, må ej avstyckas,
med mindre sämjedelningen kommit
till stånd före den 1 januari 1928; i
sådant fall må genom avstyckning av-
skiljas högst *hälften* av nämnda mark.

Vad enligt — — — — — — — — — — dessa fastigheter.

Vad här — — — — — — — — — — jämväl stamfastigheten.

21 §.

Sedan gräns — — — — — — — — — — mot förrättningen.

Inom femton dagar från det förrätt-
ningen blivit avslutad skall ett exemp-
lar av förrättningshandlingarna ut-
givas eller med posten avsändas till
sökanden eller, där flera sakägare fin-
nas, den, som av dem utses. Då sak-
ägarna förklara sig åtnöjas därmed,
må *dock* med utlämnandet anstå till
dess kartan enligt vad i 22 § sägs skall
utlämnas.

Inom femton dagar från det förrätt-
ningen blivit avslutad skall ett exemp-
lar av förrättningshandlingarna ut-
givas eller med posten avsändas till
sökanden eller, där flera sakägare fin-
nas, den, som av dem utses. *Från det-
ta exemplar må uteslutas sådan hand-
ling, som utan olägenhet kan undva-
ras av sakägarna.* Då sakägarna för-
klara sig åtnöjas därmed, må med ut-
lämnandet anstå till dess kartan en-
ligt vad i 22 § sägs skall utlämnas.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

21 KAP.

19 §.

Är vid — — — — — ställda besvär.

Vad i — — — — — annan fastighetsgräns.

Har beslut i fråga om bestämmande av rågång eller annan fastighetsgräns vid beslutets avkunnande blivit av samtliga sakägare medelst påskrift å protokollet godkänt, må talan mot beslutet sedermera icke föras.

Är tillkallat — — — — — stycket sägs.

22 §.

Är någon — — — — — blivit avslutad.

Har *avstyckning* vid *förrättningens avslutande* blivit av fastighetens ägare eller, där flera sakägare finnas, av dem samtliga medelst påskrift å protokollet godkänd, må talan mot förrättningen sedermera icke föras.

Har *avstyckningsförrättning* vid *avslutandet* blivit av fastighetens ägare eller, där flera sakägare finnas, av dem samtliga medelst påskrift å protokollet godkänd, må talan mot förrättningen sedermera icke föras.

23 §.

Mot beslut — — — — — blivit avslutad.

Under jorddelningsförrättning — — — — — blivit fastställt.

Har gränsbestämning vid förrättningens avslutande blivit av samtliga sakägare medelst påskrift å protokollet godkänd, må talan mot gränsbestämningen sedermera icke föras.

28 §.

Sedan i — — — — — till ägodelningsdomaren.

Gälla besvär avslutad jorddelningsförrättning, skall överlantmätarens yttrande *jämväl innefatta redogörelse för verkställd teknisk granskning av förrättningen.*

Gälla besvär avslutad jorddelningsförrättning, skall överlantmätarens yttrande *avse förrättningen i dess helhet, även om anmärkning blott i viss del framställts mot densamma.*

41 §.

Sedan jorddelningsförrättning, som i denna lag avses, eller laga skifte, avstyckning,

Sedan jorddelningsförrättning, som i denna lag avses, eller laga skifte, avstyckning,

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

förrättning för bestämmande av rågång eller annan fastighetsgräns eller ägoutbyte, evad sådan förrättning skett i samband med annan jorddelningsförrättning eller icke,

förrättning enligt 20 kap. 3, 4 och 5 §§,

förrättning, som jämlikt 14 kap. 10 § hållits efter det laga skifte fastställt,

blivit avslutad, åligger det lantmätaren att inom den för besvär ansökan för varje *fall* stadgade tid till överlantmätaren i länet insända till förrättningen hörande karta, där sådan finnes, ävensom övriga handlingar angående förrättningen. *I fall, varom i 22 § andra stycket sägs, skola handlingarna insändas inom femton dagar från det förrättningen blivit avslutad.*

förrättning för bestämmande av rågång eller annan fastighetsgräns eller ägoutbyte, evad sådan förrättning skett i samband med annan jorddelningsförrättning eller icke,

förrättning enligt 20 kap. 3, 4 och 5 §§,

förrättning, som jämlikt 14 kap. 10 § hållits efter det laga skifte fastställt,

blivit avslutad, åligger det lantmätaren att inom den för besvär ansökan för varje *slag av förrättning* stadgade tid till överlantmätaren i länet insända till förrättningen hörande karta, där sådan finnes, ävensom övriga handlingar angående förrättningen.

43 §.

Hava besvär icke inom stadgad tid anförts mot avslutad jorddelningsförrättning, varom ovan sägs, *överlämne överlantmätaren, där ej stadgandena i tredje stycket av denna paragraf annat föranleda, handlingarna till ägodelningsdomaren; bifoge ock eget yttrande ävensom det utlåtande, han må hava inhämtat från annan myndighet, och den förklaring över gjorda anmärkningar, han må hava infordrat från förrättningslantmätaren. I fråga om yttrande, varom nu är sagt, gälle vad i 28 § andra stycket sägs.*

Sedan handlingarna inkommit till ägodelningsdomaren, företage denne förrättningen till prövning, därvid vad i 42 § fjärde stycket sägs skall äga tillämpning. Där anledning ej förekommer till annat än att förrättningen är lagligen beskaffad och Ko-

Hava besvär icke inom stadgad tid anförts mot avslutad jorddelningsförrättning, varom ovan sägs, *företage överlantmätaren, där ej stadgandena i andra eller tredje stycket annat föranleda, förrättningen till prövning, därvid vad i 42 § fjärde stycket sägs skall äga motsvarande tillämpning. Där anledning ej förekommer till annat än att förrättningen är lagligen beskaffad och Konungens befallningshavande, lantbruksnämnden eller byggnadsnämnden ej framställt erinran mot förrättningen, meddele överlantmätaren fastställelse å densamma. I motsatt fall hänskjute han frågan till ägodelningsrätten samt överlämne handlingarna till ägodelningsdomaren; bifoge ock eget yttrande ävensom det utlåtande, han må hava inhämtat från annan myndighet, och den för-*

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

nungens befallningshavande, överlantmätaren, lantbruksnämnden eller byggnadsnämnden ej framställt erinran mot förrättningen samt, såvitt angår avstyckning av mark för sammanläggning eller under villkor att stamfastigheten ingår i sammanläggning, förordnande tillika gives om sammanläggningen, meddele ägodelningsdomaren fastställelse å förrättningen. I motsatt fall hänskjute han frågan till ägodelningsrätten samt utsatte, så snart lämpligen kan ske, tid och ort för målets handläggning. För ägodelningsrättens behandling av målet gälle i ty fall vad i 42 § tredje stycket sägs.

Avser förrättningen allenast avstyckning, som icke beror av sammanläggning, skall den fastställelseprövning, som enligt andra stycket tillkommer ägodelningsdomaren, i stället ankomma på överlantmätaren. Har med stöd av 19 kap. gränsbestämning ägt rum i sammanhang med avstyckningsförrättningen, skall överlantmätaren till prövning företaga förrättningen jämväl i denna del. Äger överlantmätaren med hänsyn till vad i andra stycket är stadgat icke meddele fastställelse å förrättningen, hänskjute han frågan därom till ägodelningsrätten, skolande för sådant fall de i första stycket meddelade föreskrifterna äga tillämpning.

klaring över gjorda anmärkningar, han må hava infordrat från förrättningslantmätaren. För ägodelningsrättens behandling av målet gälle i ty fall vad i 42 § tredje stycket sägs.

Avser förrättningen eller del därav avstyckning av mark för sammanläggning eller under villkor att stamfastigheten ingår i sammanläggning, skall beträffande förrättningen i dess helhet den prövning, som enligt första stycket tillkommer överlantmätaren, i stället ankomma på ägodelningsdomaren, till vilken överlantmätaren har att överlämna handlingarna jämte eget yttrande ävensom det utlåtande, han må hava inhämtat från annan myndighet, och den förklaring över gjorda anmärkningar, han må hava infordrat från förrättningslantmätaren. Fastställelse å sådan avstyckning må icke meddelas, med mindre förordnande tillika gives om sammanläggningen. Äger ägodelningsdomaren med hänsyn härtill eller till vad i första stycket är stadgat icke meddele fastställelse å förrättningen eller har överlantmätaren framställt erinran mot densamma, hänskjute ägodelningsdomaren frågan om fastställelse till ägodelningsrätten.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

Har avstyckningsförrättning, under vilken ej företagits gränsbestämning, blivit på sätt i 22 § andra stycket sägs medelst påskrift å protokollet godkänd, skall så anses som hade den för talan mot förrättningen stadgade tiden gått till ända.

Har frågan om fastställelse å förrättning förfallit med anledning av att sakägare återkallat sin talan, skall förrättningen förklaras undanröjd. Beslut härom meddelas av ägodelningsdomaren, till vilken överlantmätaren, om återkallelsen skett hos denne, har att överlämna handlingarna.

Har gränsbestämning eller avstyckningsförrättning blivit på sätt i 19 § tredje stycket, 22 § andra stycket eller 23 § tredje stycket sägs medelst påskrift å protokollet godkänd, skall så anses som hade den för talan mot förrättningen stadgade tiden gått till ända.

45 §.

Protokoll skall föras av ägodelningsdomaren i mål, som han enligt detta kapitel handlägger, och av överlantmätaren i mål, som handläggas av honom jämlikt 43 § tredje stycket.

Protokoll skall föras av ägodelningsdomaren i mål, som han enligt detta kapitel handlägger, och av överlantmätaren i mål, som handläggas av honom jämlikt 43 § första stycket.

46 §.

Har vid jorddelningsförrättning blivit bestämt, att ersättning skall från ägolott utgå, åligge det ägodelningsdomaren, efter det förrättningen blivit genom laga kraft ägande beslut fastställd, att föranstalta därom, att angående beloppet samt de tider, å vilka ersättningen skall betalas, anteckning varder gjord såväl i in-teckningsprotokollet å nästa inskrivningsdag som ock i in-teckningsboken.

Har vid jorddelningsförrättning blivit bestämt, att ersättning skall från ägolott utgå, skall, efter det förrättningen blivit genom laga kraft ägande beslut fastställd, ägodelningsdomaren eller, där beslutet meddelats av överlantmätaren, denne om beslutet ofördröjligen underrätta inskrivningsdomaren, som har att angående beloppet samt de tider, å vilka ersättningen skall betalas, å nästa inskrivningsdag göra anteckning i fastighets- eller in-teckningsboken.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1953 men ej tillämpas med avseende å förrättning som avslutats dessförinnan.

---

2) L a g

angående ändrad lydelse av 5 kap. 13 § lagen den 12 maj 1917 (nr 269)
om fastighetsbildning i stad.

Härigenom förordnas, att 5 kap. 13 § lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

5 KAP.

13 §.

Sedan skillnadslinjerna — — — — — förrättningen avslutas.

Vid avslutandet av förrättningen skall ett exemplar av *samtliga* förrättningshandlingar utgivas eller med posten avsändas till sökanden eller annan, som utsetts av sakägarna. Då dessa förklara sig åtnöjas därmed, må dock med utlämnandet av handlingarna anstå till dess kartan enligt vad i 14 § sägs skall utlämnas.

Vid avslutandet av förrättningen skall ett exemplar av förrättningshandlingarna utgivas eller med posten avsändas till sökanden eller annan, som utsetts av sakägarna. *Från detta exemplar må uteslutas sådan handling, som utan olägenhet kan undvaras av sakägarna.* Då dessa förklara sig åtnöjas därmed, må med utlämnandet anstå till dess kartan enligt vad i 14 § sägs skall utlämnas.

Sakägare, som — — — — — meddelas sakägarna.

Inom samma — — — — — till magistraten.

Vad sålunda — — — — — från förrättningsmannen.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1953 men ej tillämpas med avseende å förrättning som avslutats dessförinnan.

¹ Senaste lydelse, se SFS 1951: 357.

3) L a g

om verkan som laga skifte av sämjedelning m. m.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Är i jordregistret upptagen fastighet delad genom sämjedelning, som kommit till stånd före den 1 januari 1928, må delningen förklaras äga verkan som fastställt laga skifte, såframt samtliga delägare i fastigheten äro ense om delningens innehåll och önska sådan förklaring.

Hör till fastigheten inrösningsjord, må förklaring, som i första stycket sägs, meddelas allenast om denna jord ingått i sämjedelningen.

Vad i denna lag stadgas om sämjedelning skall äga motsvarande tillämpning på delning, som före den 1 januari 1928 skett genom att viss till gränserna bestämd ägovidd av fastighet överlåtits med angivande att ägovidden motsvarar viss andel av fastigheten.

2 §.

Omfattar sämjedelning två eller flera i jordregistret upptagna fastigheter, må förklaring enligt 1 § ej meddelas, med mindre envar delägare inom varje fastighet erhållit ägor, som väsentligen motsvara hans andel i fastigheten. Sådan förklaring må ej heller meddelas, om sämjedelningen endast avser för fastigheterna samfälld mark.

3 §.

Fråga om förklaring enligt 1 § prövas vid lantmäteriförrättning. Rätt att påkalla sådan förrättning tillkommer delägare i fastigheten. Förrättningen verkställs av distriktslantmätaren i det lantmäteridistrikt, där fastigheten är belägen. Ansökning om förrättning göres skriftligen hos lantmätaren.

Vid förrättningen skall lantmätaren utreda äganderättsförhållandena inom fastigheten och de omständigheter i övrigt som äro av betydelse i ärendet. Sämjedelningen skall av lantmätaren utmärkas på karta. Lantmätaren skall föra protokoll över vad som förekommer vid förrättningen.

Lantmätaren och hans biträden må i vad det finnes erforderligt för förrättningen övergå ägor samt anbringa märken eller signaler, varvid skall iakttagas att skada å egendom såvitt möjligt undvikas.

4 §.

Finnes nödigt att gräns för fastigheten bestämmas, må förrättningen ej avslutas förrän gränsen blivit i laga ordning bestämd. Gränsbestämningen må i den mån så kan ske företagas till gemensam handläggning med förrättningen.

5 §.

Kostnaden för förrättningen skall, där ej överenskommelse mellan delägarna eller eljest särskilt skäl till annat föranleder, gäldas av delägarna efter deras andelar i fastigheten.

6 §.

Lantmätaren skall i ärendet meddela utlåtande, som jämväl skall innehålla besked rörande fördelningen av förrättningskostnaden.

7 §.

Sedan gränserna mellan sämjelotterna blivit i erforderlig utsträckning utstakade och utmärkta, skall förrättningen avslutas, därvid tillika skall tillkännagivas vad som skall iakttagas för fullföljd av talan mot förrättningen.

Inom femton dagar från den dag, då förrättningen blivit avslutad, skall lantmätaren, utom i fall som avses i 8 § första stycket andra punkten, till envar delägare, som ej varit tillstädes vid såväl utlåtandets meddelande som förrättningens avslutande, utgiva eller med posten avsända underrättelse om utlåtandets innehåll och om vad som skall iakttagas för fullföljd av talan mot förrättningen.

8 §.

Talan mot förrättningen må föras hos ägodelningsrätten genom besvär, som skola ingivas till ägodelningsdomaren inom trettio dagar från den dag, då förrättningen blivit avslutad. Har förrättningen vid avslutandet blivit av samtliga delägare medelst påskrift å protokollet godkänd, må talan mot förrättningen sedermera icke föras.

Lantmätaren skall inom trettio dagar från den dag, då förrättningen blivit avslutad, insända förrättningsakten till överlantmätaren. Hava besvär anförts, skall ägodelningsdomaren ofördröjligen och sist inom sex dagar härom underrätta överlantmätaren samt infordra förrättningsakten från denne. I fråga om förfarandet i målet och talan mot däri meddelat beslut gälle i tillämpliga delar vad beträffande avslutad jorddelningsförrättning är stadgat.

9 §.

Vad i denna lag sägs skall icke gälla beträffande område av stad, för vilket enligt förordnande jordregister skall föras under viss tid, och ej heller beträffande område på landet, för vilket jordregister föres i avvaktan på att meddelat förordnande om förande av fastighetsregister såsom för stad träder i tillämpning. Ej heller skall vad i lagen sägs gälla beträffande tomt överförd till tomtbok, vilken är att anse såsom en del av jordregistret.

Beträffande fastighet inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län må lagen vinna tillämpning allenast om lantmäteristyrelsen så förordnar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1953.

---

4) L a g

angående ändrad lydelse av 18 § lagen den 18 juni 1925 (nr 334) om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område.

Härigenom förordnas, att 18 § lagen den 18 juni 1925 om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

18 §.

I fråga — — — — — annorlunda stadgat.

Fullföljes talan — — — — — är stadgat.

Den i — — — — — beslut avgjord.

Skall med — — — — — 12 § förmäles.

Är fråga om område — — — — — särskilt namn.

Är fråga om annat område än i nästföregående stycke sägs, skall fastställelse meddelas, därest områdets avskiljande överensstämmar med vad i 19 kap. 1 § andra stycket, 12 § första och tredje styckena, 13 § 2 mom. samt 20 § lagen om delning av jord å landet är stadgat. *Har marken före den 1 januari 1928 tillagts fastighet genom sämjedelning, må den dock avskiljas, såframt densamma jämte annan mark, som avstyckats eller avsöndrats från fastigheten, ej överstiger hälften av fastighetens ägovidd.* Inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län må i nämnda fall, när skäl därtill äro, fastställelse meddelas, ändå att mera än hälften av ägovidden varder avskild.

Är fråga om annat område än i nästföregående stycke sägs, skall fastställelse meddelas, därest områdets avskiljande överensstämmar med vad i 19 kap. 1 § andra stycket, 12 § första och tredje styckena, 13 § 2 mom. samt 20 § lagen om delning av jord å landet är stadgat. *Är fråga om mark inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län och har marken tillagts fastighet genom sämjedelning, må dock avskiljande ske oberoende av tiden för sämjedelningens tillkomst och, när skäl därtill äro, ändå att mera än hälften av ägovidden varder avskild.*

Om beslut — — — — — Konungens befallningshavande.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1953 men ej tillämpas med avseende å inlösningsförrättning som avslutats dessförinnan.

¹ Senaste lydelse, se SFS 1950:212.

5) L a g

angående ändrad lydelse av 24 § lagen den 17 juni 1932 (nr 223) med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län.

Härigenom förordnas, att 24 § lagen den 17 juni 1932 med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

24 §.

Inom område, som ligger i storskifte, må från mark, som tillagts fastighet genom sämjedelning, avstyckning ske oberoende av tiden för sämjedelningens tillkomst; och må, när skäl därtill äro, mer än *en femtedel* avstyckas.

Inom område, som ligger i storskifte, må från mark, som tillagts fastighet genom sämjedelning, avstyckning ske oberoende av tiden för sämjedelningens tillkomst; och må, när skäl därtill äro, mer än *hälften* avstyckas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1953.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehåft fyra i anledning av densamma väckta motioner, nämligen inom första kammaren nr 368 av herr *Pålsson m. fl.* och nr 369 av herr *Pålsson m. fl.* samt inom andra kammaren nr 446 av herr *Widén m. fl.* och nr 447 av herr *Jönsson i Rosshol m. fl.* Yrkandena i motionerna återgives i det följande.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de genom propositionen framlagda lagförslagen, ävensom i fråga om de skäl, som motionärena åberopat till stöd för sina yrkanden, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen och motionerna.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås vissa ändringar i fastighetsbildningslagstiftningen i syfte att förenkla förfarandet. Lagändringarna innebära bl. a., att möjlighet öppnas att hålla förrättningsmantråde annorstädes än där jorden är belägen. Fastställelseprövningen förordas för flertalet slag av förrättningar bli överflyttad från ägodelningsdomaren till överlantmätaren.

Den för avstyckningsförrättning nu gällande regeln, att om avstyckning vid förrättningens avslutande blivit av samtliga sakägare godkänd, talan mot förrättningen sedermera icke må föras, föreslås bli utsträckt att gälla även gränsbestämning.

Vidare innehåller propositionen förslag till lagstiftningsåtgärder i syfte att komma till rätta med de allvarligaste av de olägenheter som de befintliga sämjedelningarna vålla. Sålunda skall enligt en särskild lag sämjedelning, som kommit till stånd före den 1 januari 1928, kunna förklaras äga verkan som fastställt laga skifte. Förutsättning för sådan förklaring är att samtliga delägare äro ense om delningens innehåll och önska sådan förklaring. Däremot uppställs för meddelande av förklaringen icke några jordpolitiska villkor. Fråga om förklaring skall prövas vid lantmäteriförrättning, för vilken föreslås ett enkelt förfarande. Vidare förordas, att rätten till avstyckning från mark, som tillagts fastighet genom sämjedelning, skall utsträckas från en femtedel till hälften av marken.

Lagstiftningen föreslås skola träda i kraft den 1 juli 1953.

Inledning.

På grundval av en av *fastighetsbildningssakkunniga* i oktober 1949 dagtecknad promemoria förelades 1951 års riksdag genom proposition nr 159 förslag till vissa ändringar i jorddelningslagstiftningen. Lagförslagen, som syftade till att förenkla förfarandet vid lantmäteriförrättningar och att underlätta jordbrukets rationalisering, bifölls av riksdagen. I en den 12 oktober 1951 dagtecknad promemoria med förslag till lag angående ändring i jorddelningslagen m. m. (stencilerad) har fastighetsbildningssakkunniga framlagt förslag om ytterligare vissa partiella reformer på fastighetsbildningslagstiftningens område. De i 1951 års promemoria framlagda förslagen avser dels vissa jämkningar i förfarandet vid lantmäteriförrättningar, berörande spörsmålen om utlämnande av förrättningshandlingar till sakägare, om platsen för sammanträde vid lantmäteriförrättning, om tiden för insändande av förrättningshandlingar till överlantmätaren i visst fall och om fastställelseprövningen, dels o c k en provisorisk lösning av de problem, som är förknippade med de nu förefintliga sämjedelningarna. Med dessa förslag har de sakkunniga avslutat sitt arbete med partiella reformer.

Över 1951 års promemoria har i anledning av remiss *utlåtanden* avgivits av Svea hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, ägodelningsdomarna i Uppsala läns södra, Oppunda och Villåttinge, Östbo och Västbo, Vadsbo, Östra och Medelsta, Villands, Torna och Bara, Nordals, Sundals och Valbo, Ångermanlands södra samt Gällivare domsagor, lantmäteristyrelsen — vilken bifogat yttranden från överlantmätarna — lantbruksstyrelsen — som överlämnat utlåtanden jämväl från lantbruksnämnderna — Sveriges lantmätarförening, svenska kommunal-tekniska föreningen, Sveriges

lantbruksförbund, riksförbundet landsbygdens folk samt Sveriges advokatsamfund. Såvitt avser en av de föreslagna åtgärderna i anledning av sämjedelning nämligen legalisering av sämjedelning har utlåtanden vidare avgivits av lagberedningen, svenska bankföreningen, svenska sparbanksföreningen, svenska jordbrukskreditkassan samt Sveriges allmänna hypoteksbank, vilken tillika bifogat yttranden från tre hypoteksföreningar.

I *skrivelse* den 28 maj 1952, nr 364, har *riksdagen* — i anledning av motioner, som väckts vid början av 1952 års riksdag och över vilka lantmäteristyrelsen och fastighetsbildnings-sakkunniga avgivit yttranden — begärt utredning om sådan ändring av jorddelningslagen att gränsbestämning bleve gällande utan fastställelseprövning. Sedan riksdagens skrivelse överlämnats till de sakkunniga har dessa i skrivelse den 30 augusti 1952 (stencilerad) i ärendet framlagt lagförslag, avsett att anslutas till de i 1951 års promemoria upptagna lagförslagen.

Över de sakkunnigas skrivelse den 30 augusti 1952 har efter remiss *utlåtanden* avgivits av Svea hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, ägodelningsdomarna i Uppsala läns södra, Östbo och Västbo, Östra och Medelsta samt Ångermanlands södra domsagor, lantmäteristyrelsen — som bifogat yttranden från överlantmäterna — lantbruksstyrelsen, Sveriges lantmätarförening, Sveriges lantbruksförbund samt riksförbundet landsbygdens folk.

Som redan framgått av redogörelsen för propositionens huvudsakliga innehåll innefattar propositionen dels förslag till vissa jämkningar i fastighetsbildningslagstiftningen med ändamål att förenkla förfarandet vid lantmäteriförrättningar, dels ock förslag till särskild lagstiftning i syfte att legalisera viss privat jorddelning. De två ämnen, som propositionen sålunda upptager, behandlas här nedan var för sig. I anslutning till propositionens förslag om jämkningar i förrättningsförfarandet redogöres för de omnämnda vid årets riksdag väckta motionerna, vilka sautliga rör sagda ämnesområde.

Jämknings- i förrättningsförfarandet.

Departementschefen.

Chefen för justitiedepartementet, *statsrådet Zetterberg*, anförde vid lagrådsremissen inledningsvis följande:

»I propositionen nr 159 till 1951 års riksdag framhöll jag, att de lantmäteriväsendet åliggande arbetsuppgifterna under senare tid varit stadda i ökning och att det kunde förutses, att arbetsbelastningen framdeles komme att ytterligare stegras. Uppenbarligen vore det angeläget att söka åstadkomma en sådan ordning att dröjsmål med lantmäteriförrättningar på grund av arbetsbalans ej uppkomme. De i propositionen behandlade reformerna utgjorde huvudsakligen ett led i strävandena att öka lantmäteriorganisationens kapacitet. I allmänhet vore, fortsatte jag, det förenat med

vanskligheter och svårigheter att genomföra partiella och successiva reformer i större lagverk. Detta syntes i särskild grad gälla lagverk med den uppbyggnad som gällande fastighetsbildningslagstiftning hade. Det vore därför tydligt att ett genomförande av partiella reformer kunde ingiva vissa betänkligheter. Särskilt vore så fallet, om ändringarna kunde anses innebära avsteg från de grundläggande principer, på vilka lagstiftningen vilade. De i propositionen behandlade förslagen berörde emellertid på det hela taget endast detaljer. Därtill komme, att läget beträffande arbetsbalansen inom lantmäteriväsendet vore sådant att alla förenklingar måste anses i hög grad angelägna. Jag fann därför hinder ej böra möta mot att pröva de då ifrågasatta reformförslagen, därvid jag tillika hänvisade till att 1949 års riksdag givit uttryck åt uppfattningen att partiella reformer lämpligen kunde genomföras i jorddelningslagstiftningen.

Vad jag sålunda anförde i propositionen till 1951 års riksdag äger giltighet även beträffande de nu framlagda förslagen om ytterligare jämkningar i förrättningsförfarandet. Arbetsbalansen inom lantmäteriväsendet är fortfarande besvärande, varför ur denna synpunkt ytterligare förenklingar i förfarandet är önskvärda. De nu föreslagna reformerna synes, liksom de i 1951 års proposition behandlade, i stort sett icke vara av den principiella betydelse att hinder kan anses möta mot att upptaga dem till prövning.»

Departementschefen har vidare vid lagrådsremissen i särskilda avsnitt behandlat de närmare förslagen i denna del, nämligen förslaget rörande förrättningshandlingarnas utlämnande till sakägare (s. 19—20 i prop.), förslaget rörande platsen för förrättningsssammanträde (s. 24—25), förslaget rörande tiden för förrättningshandlingarnas insändande till överlantmätaren i visst fall (s. 26) och förslagen rörande fastställelseprövningen (s. 48—52). Därjämte har departementschefen gjort vissa uttalanden i denna del inom ramen för specialmotiveringen till de skilda författningsändringarna (s. 52—57).

Motionerna.

I motionerna I: 368 och II: 446, vilka äro likalydande, yrkas »att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 63 måtte för sin del besluta sådan ändrad lydelse av förslaget, att av samtliga sakägare godkänd eller eljest oklandrad gränsbestämning genom lagakraftvinnandet ernär samma rättskraft som om den blivit genom lagakraftägande beslut fastställd».

I motionerna I: 369 och II: 447, vilka jämväl de är likalydande, hemställles »att riksdagen vid sin behandling av propositionen nr 63

del s måtte besluta följande ändrade lydelse av den i propositionen föreslagna utformningen av 21 kap. 43 § lagen om delning av jord å landet:

Hava besvär icke inom stadgad tid anförts mot avslutad jorddelningsförrättning, varom ovan sägs, överlämne överlantmätaren, där ej stadgandena i tredje stycket av denna paragraf annat föranleda, handlingarna till ägodel-

ningsdomaren; bifoge ock eget yttrande ävensom det utlåtande, han må hava inhämtat från annan myndighet, och den förklaring över gjorda anmärkningar, han må hava infordrat från förrättningslantmätaren.

Sedan handlingarna inkommit till ägodelningsdomaren, företage denne förrättningen till prövning, därvid vad i 42 § fjärde stycket sägs skall äga tillämpning. Där anledning ej förekommer till annat än att förrättningen är lagligen beskaffad och Konungens befallningshavande, överlantmätaren, lantbruksnämnden eller byggnadsnämnden ej framställt erinran ur allmän synpunkt mot förrättningen samt, såvitt angår avstyckning av mark för sammanläggning eller under villkor att stamfastigheten ingår i sammanläggning, förordnande tillika gives om sammanläggningen, meddele ägodelningsdomaren fastställelse å förrättningen. I motsatt fall hänskjute han frågan till ägodelningsrätten samt utsatte, så snart lämpligen kan ske, tid och ort för målets handläggning. För ägodelningsrättens behandling av målet gälle i ty fall vad i 42 § tredje stycket sägs.

Har Konungens befallningshavande, lantbruksnämnden eller byggnadsnämnden framställt erinran ur allmän synpunkt eller har överlantmätaren funnit anledning till sådan erinran, skall frågan om förrättningens fastställelse av honom hänskjutas till ägodelningsrätten. Föreligger icke sådan erinran och finner överlantmätaren ej heller i övrigt anledning till annat än att förrättningen är lagligen beskaffad samt avser förrättningen eller del därav icke avstyckning av mark för sammanläggning eller under villkor att stamfastigheten ingår i sammanläggning, då fastställe han förrättningen.

Har frågan om fastställelse etc. (se propositionen);

dels ock måtte besluta följande tillägg till 21 kap. 51 § 1 mom. tredje stycket lagen om delning av jord å landet:

Sådan klagorätt äge dock rum endast om och i den mån den kan anses utövad till förmån för de allmänna intressen myndigheten är satt att bevaka.»

Legalisering av sänjedelning m. m.

Departementschefen.

Vid lagrådsremissen anförde departementschefen i denna del bl. a. följande:

»Till de privata jorddelningarna är knutna åtskilliga rättsverkningar. Främst att märka är sålunda att den överflyttning av äganderätten som delningen innebär blir gällande. Privata delningar tillerkännes vidare åtminstone i vissa fall och i viss utsträckning även verkan i jorddelningsrättsligt hänseende. Full sådan verkan tillägges dem dock ej. Privat delning anses sålunda ej fastighetsbildande. Denna omständighet medför, att en vid privat delning utlagd ägolott icke kan bli föremål för fastighetsbildningsåtgärder på samma sätt som en genom laga delning tillkommen fastighet. Sålunda kan exempelvis sådan ägolott ej ingå i ägoutbyte eller sammanläggas och möjligheten att göra avstyckning från ägolotten är underkastad särskild begränsning. Såsom en naturlig följd av att de privata delningarna ej äger fastighetsbildande verkan sker ej någon registrering av de genom dem bildade ägolotterna. Den privata jorddelningen skapar därför oreda och oklarhet. Denna omständighet leder i sin tur lätt nog till rättsosäkerhet.

Med hänsyn till de olägenheter som sålunda är förknippade med de privata jorddelningarna har det sedan länge varit ett önskemål att förhindra sådana avtal som innebär uppdelning av en fastighet och som ej åtföljes av en delning i fastighetsbildningslagstiftningens ordning. Detta problem ingår bland de lagstiftningsuppgifter som uppdragits åt lagberedningen. En särskild fråga är hur man skall komma till rätta med de problem som de genom privat delning redan tillkomna ägolorterna skapar. Denna fråga, som ankommer på fastighetsbildnings-sakkunniga att lösa, kan självfallet ej prövas i hela sin vidd förrän i samband med nyss angivna, åt lagberedningen uppdragna spörsmål. Hinder synes dock ej böra möta att giva en provisorisk lösning beträffande sådana grupper av privata delningar som vållar särskilt stora svårigheter och beträffande vilka en lösning framstår som trängande.

Den art av privata delningar som ur angivna synpunkter träder i förgrunden är sämjedelningarna, d. v. s. delningar varigenom för ideell andel i en fastighet utlägges viss ägolott på marken genom privat delningsuppgörelse. Erfarenheten visar nämligen att särskilt dessa delningar utgör hinder mot önskvärda fastighetsbildningsåtgärder. Detta har framträtt inte minst under arbetet på jordbrukets yttre rationalisering. Anledningen till att olägenheterna just vid sämjedelning är särskilt stora är att söka i de avsevärda svårigheter som möter, om man vill ersätta sämjedelningen med en laga delning. Visserligen finns i princip möjlighet att få sämjedelningen legaliserad genom laga skifte. De genom sämjedelning utlagda ägolorterna står emellertid ofta nog icke i överensstämmelse med de krav beträffande storlek och arrondering, som jorddelningslagen uppställer i fråga om ägolotter som får utläggas vid laga skifte, varför i praktiken hinder mycket ofta föreligger mot en legalisering på denna väg. Nu anförda omständigheter leder därför till att sämjedelningarna mycket ofta i praktiken blir orubbliga.

Med hänsyn till vad sålunda anförts anser jag att man redan nu bör söka komma till rätta med de allvarligaste av de olägenheter som de befintliga sämjedelningarna vållar. Tydligt är att detta icke är möjligt utan lagstiftningsåtgärder.

Då det gäller att taga ställning till vilken innebörd dessa åtgärder bör ha, kan det ej ifrågakomma — i varje fall ej vid en sådan provisorisk reform varom nu är fråga — att fränkänna de bestående sämjedelningarna de till dem nu knutna rättsverkningarna. Problemet lösning måste i stället vara att söka undanröja de hinder som följer av att sämjedelning ej äger full jorddelningsrättslig verkan. En möjlighet därvid är att skapa ökade möjligheter att legalisera sämjedelningarna. Av vad förut anförts framgår att hindret mot legalisering enligt gällande rätt främst ligger i de villkor av jordpolitisk natur som gäller för laga skifte. Förutsättningen för att legalisering skall underlättas är därför att man mildrar dessa krav eller helt avstår från dem och sålunda i större utsträckning än nu godtager de vid sämjedelning utlagda ägolorterna även om de ej uppfyller nuvarande jordpolitiska krav. En annan väg är att vidga de rättsverkningar av jorddel-

ningsrättslig natur som är knutna till sämjedelningarna och därigenom minska nu förefintliga hinder mot att sämjedelningslotter blir föremål för fastighetsbildande åtgärder.

De sakkunnigas förslag innebär att båda dessa vägar beträdes. De sakkunniga har nämligen föreslagit att genom en särskild lag skall öppnas möjlighet att under förutsättning av enighet mellan samtliga delägare men utan någon jordpolitisk prövning registrera sämjedelningar, som skett före den 1 januari 1928. Registreringen skall medföra, att den privata delningen får samma verkan som fastställt laga skifte; de genom delningen bildade ägotalotterna skall sålunda bli likställda med fastigheter som tillkommit genom laga skifte. Vidare har de sakkunniga föreslagit viss utvidgning av rätten till avstyckning från sämjelott.

De sakkunnigas förstnämnda förslag innebär sålunda, att den indelning av jorden, som kommit till stånd genom den privata jorddelningen, skall kunna godtagas och att man sålunda helt avstår från jordpolitisk prövning. Såsom av det förut anförda framgår har sämjedelningarna redan nu en sådan ställning att de endast mera sällan kan rubbas. En legalisering utan jordpolitiska villkor medför alltså ej i och för sig att jordens indelning blir sämre än förut. Men genom legaliseringen vinnes den fördelen att det blir möjligt att genomföra rationaliseringsåtgärder, som nu hindras av den omständigheten att markens faktiska indelning ej är officiellt erkänd och ofta nog ej heller just på grund av de jordpolitiska kraven kan vinna sådant erkännande. Jag finner därför, i likhet med bl. a. lantmäteristyrelsen och lantbruksstyrelsen, bärande skäl föreligga för de sakkunnigas ståndpunkt att legalisering bör kunna ske utan hänsyn till jordpolitiska villkor.

Enligt jorddelningslagen är de rättsverkningar, som följer av en sämjedelning, tillkommen efter jorddelningslagens ikraftträdande 1928, vida mindre än de som är knutna till äldre sämjedelningar. De sakkunnigas ståndpunkt, att nu ej upptaga frågan om att underlätta legaliserandet av de efter 1927 skedda sämjedelningarna, synes därför vara välgrundad.

De sakkunniga har föreslagit att den tillämnade legaliseringslagstiftningen skall omfatta även den form av privat delning, som kallas privat ägostyckning, nämligen delning genom arealöverlåtelse, där i överlåtelsehandlingen tillika angivits att den överlåtna marken skall utgöra viss kvotdel av den fastighet som delas. Beträffande privat ägostyckning kan visserligen anföras, att redan gällande lagstiftning bereder ganska stora möjligheter att få sådan delning legaliserad genom ägostyckning eller avstyckning. Emellertid föreligger i det särskilda fallet ej oväsentliga svårigheter att avgöra huruvida en sämjedelning eller privat ägostyckning är för handen. Skulle den sistnämnda arten lämnas utanför lagstiftningen, riskerar man, att sedan med utgångspunkt från att fråga är om en sämjedelning spörsmålet om legalisering upptagits, det befinnes, att man i själva verket har att göra med en privat ägostyckning, och att till följd därav det pågående arbetet får avbrytas och man nödgas börja om efter annan linje. Jag delar därför de sak-

kunnigas mening att legaliseringslagstiftningen bör omfatta även privata ägostyckningar. Det synes emellertid ej föreligga anledning att, såsom vissa remissinstanser påyrkat, utsträcka lagstiftningen att omfatta även andra delningar genom arealöverlåtelser än sådana, som är att anse såsom privata ägostyckningar.

Enligt sakkunnigförslaget krävs full enighet mellan delägarna om delningens innehåll och önskvärdheten att legalisera densamma för att legalisering skall kunna ske. Häremot har under remissbehandlingen framförts vissa erinringar. Med hänsyn till att den fastighetsindelning, som vinner officiellt erkännande genom legaliseringen, ej sällan måste väntas bli ur jordpolitisk synpunkt mindre tillfredsställande, synes det mig som om tillräcklig grund saknas för den tvångsåtgärd, som skulle ligga i ett legaliserande trots bristande enighet mellan delägarna. En begränsning av legaliseringen till fall, då full enighet föreligger mellan delägarna, leder vidare till att legaliseringen kommer att avse endast de fall, då vid laga skifte innehavet som regel skulle blivit delningsgrund. Skulle kravet på enighet frångås, torde dessutom förfarandet knappast kunna ordnas så enkelt som är önskvärt. Jag finner alltså ej anledning frångå de sakkunnigas krav på att delägarna skola vara fullt eniga.

Mot de sakkunnigas förslag att sämjedelningen efter registreringen skall ha samma verkan som fastställt laga skifte har i princip inga erinringar riktats. I detta sammanhang vill jag framhålla, att av principiellt intresse är huruvida man skall betrakta denna verkan såsom en följd av registreringen eller huruvida tvärtom den omständigheten att sämjedelning tillerkännes viss verkan är det primära och registreringen en följd av den sålunda inträdda verkan. Den senare uppfattningen står enligt min mening bäst i överensstämmelse med de inom fastighetsbildningslagstiftningen hittills tillämpade principerna. Enligt dessa sker nämligen registreringen som en följd av att en fastighetsbildning kommit till stånd.

Några remissinstanser har framhållit, att en följd av de sakkunnigas förslag att tillerkänna sämjedelning verkan som laga skifte är att omskifte av den mark, som omfattas av den legaliserade sämjedelningen, kan ske endast om de stränga villkor för omskifte, som är upptagna i 1 kap. 11 § jorddelningslagen, föreligger. Med hänsyn till sämjelotternas ur jordpolitisk synpunkt ofta bristfälliga beskaffenhet har dessa instanser icke ansett skäl föreligga härför. Den mening som framförts att legaliseringen i det avseende varom nu är fråga ej borde givas större verkan än storskifte. Enligt min mening kan det ej bestridas, att med den uppbyggnad jorddelningslagen har den framförda erinringen ur principiell synpunkt äger visst berättigande. I praktiken torde emellertid frågan på det hela taget sakna betydelse. Omregleringar i fall som det tänkta sker nämligen numera ytterst sällan genom omskifte utan med anlitande av andra jorddelningsrättsliga institut såsom ägoutbyte, avstyckning och sammanläggning. Härtill kommer att i den blivande nya fastighetsbildningslagstiftningen spørsmålet rörande omskifte kan väntas bli löst efter helt andra linjer än i jorddelnings-

lagen. Jag finner därför ej anledning föreligga att frångå de sakkunnigas förslag på denna punkt.

Den fråga, beträffande vilken delade meningar i främsta rummet råder, är spörsmålet hur förfarandet bör anordnas. Med utgångspunkt från uppfattningen att vid legaliseringen tillerkännandet av viss rättsverkan och icke registreringen är det primära synes enligt min mening skäl knappast föreligga att frångå den i andra fall vanliga ordningen beträffande fastighetsbildande åtgärder att avgörandet i första hand tillkommer distriktslantmätaren. Avgörandet i förevarande ärenden kan nämligen icke anses artskilt från andra beslut, som ankommer på lantmätaren. Att avgörandet förlägges till lantmätaren medför också vissa bestämda fördelar. Frågan om kostnadsfördelningen synes vara av den art att den bör bli föremål för beslut och detta bör fattas av samma myndighet som avgör själva saken. Och det torde stå bäst i överensstämmelse med allmänna principer att fullföljdsrätt finnes mot beslut i legaliseringsärende. Med avgörandet hos lantmätaren blir det naturligt att fullföljdstalan föres hos ägodelningsrätten, vilken med hänsyn till ärendets beskaffenhet utan tvekan är den lämpligaste fullföljdsinstansen.

Förfarandet i ärenden, där lantmätaren vidtager fastighetsbildande åtgärder, är som regel uppbyggt som en förrättning. Med hänsyn till de särskilda regler som avses skola gälla för legalisering kan skäl anföras för att i dessa ärenden göra avsteg från den annars allmänt gällande ordningen. Kravet på enhällighet mellan delägarna och den omständigheten att jordpolitisk prövning ej skall förekomma gör att man skulle kunna avstå från närmare reglering av förfarandet. Emellertid har jag stannat för att förorda att förfarandet gives formen av en förrättning. Därigenom torde man nämligen vinna att förfarandet får önskvärd stadga. Förrättningsformen medför sålunda bl. a. att lantmätaren skall föra protokoll. Eftersom däri självfallet skall antecknas de yttranden delägarna avgiver beträffande frågan om de önskar legalisering, erfordras ej någon regel om särskild form för delägarnas förklaring i detta hänseende. Några olägenheter av förrättningsformen torde ej behöva befaras, då förrättningen bör kunna göras så enkel att lantmätarens arbete ej ökas nämnvärt genom att förfarandet gives sådan form. Så torde med hänsyn till kravet på enhällighet mellan delägarna ej föreligga behov av föreskrifter om kallelseförfarande och om verkan av underlåtenhet att efterkomma kallelse. Ej heller synes böra krävas att förrättningsåtgärder skall vidtagas på formliga sammanträden, där alla delägarna är närvarande. Genom att dessa frågor lämnas öppna vinnes, att lantmätaren har stor möjlighet att förfara på sätt som i det särskilda fallet är lämpligast.

Med hänsyn bl. a. till arten av de avgöranden lantmätaren har att träffa synes hinder ej möta att låta denna nya form av förrättning bli gällande utan fastställelseprövning.

Vad angår de sakkunnigas förslag att rätten till avstyckning från sämjelott skulle utsträckas till hälften av sämjelottens mark är det tydligt att genom en sådan lagändring rationaliseringsåtgärder i många fall skulle underlättas. Utvidgningen torde ej heller medföra någon nämnvärd risk för olägenheter av den art som vid jorddelningslagens tillkomst anfördes till stöd för den nuvarande begränsningen. Emellertid är jag något tveksam om lämpligheten av denna reform med hänsyn till den verkan densamma kan antagas få vid tillämpningen av den förut förordade lagstiftningen om legalisering av sämjedelningar. Införandet av en ökad avstyckningsrätt måste nämligen i många fall medföra ett minskat behov att legalisera sämjedelningar. Och på längre sikt måste det ur både allmän och enskild synpunkt vara till fördel att sämjedelningarna bringas ur världen. Med den begränsning legaliseringsinstitutet enligt departementsförslaget kommer att få synes dock komma att föreligga ett ej obetydligt antal fall, där önskvärda rationaliserings- eller fastighetsbildningsåtgärder ej kan vidtagas med mindre en utvidgning av avstyckningsrätten genomföres. Jag har därför funnit mig böra biträda de sakkunnigas förslag på denna punkt. Emellertid vill jag betona önskvärldheten av att lantmätern i situationer, där man kan nå åsyftat resultat antingen med tillämpning av bestämmelserna om legalisering eller genom att begagna den utvidgade avstyckningsrätten, i första hand prövar möjligheten att nå målet genom legalisering av sämjedelningarna.»

Departementschefen har härutöver i specialmotiveringen till det framlagda lagförslaget behandlat vissa särskilda spörsmål som sammanhänger med lagstiftningen i fråga (s. 94—108).

Lagrådet.

Lagrådet har framfört vissa smärre erinringar mot detaljutformningen av förslaget till legaliseringslag (s. 121—123 i prop.). Erinringarna har beaktats vid den slutgiltiga överarbetningen av lagförslaget.

Utskottet.

Propositionen föreslår jämkningar i förfarandet vid lantmäteriförrättning. Dessutom framlägges förslag till legalisering av vissa privata jorddelningar.

De förordade jämkningarna i förrättningsförfarandet åsyftar att förenkla detta. Så vill propositionen modifiera de nuvarande föreskrifterna om att vederbörande sakägare inom viss tid efter förrättningens avslutande skall erhålla utskrift av förrättningshandlingarna. Vidare föreslås att förrättningsammansände icke alltid skall behöva hållas på den plats, där den berörda jorden är belägen. En annan förenkling avses skola åstadkommas genom ett upphävande av särbestämmelsen, att handlingarna rörande godkänd avstyckningsförrättning skall insändas till överlantmätaren redan inom femton dagar från förrättnings slutförande. Jämkningarna berör slut-

ligen reglerna om förrättningens fastställande. Härvidlag förordas dels att fastställelseprövningen för flertalet slag av förrättningar överflyttas från ägodelningsdomaren till överlantmätaren, dels att den obligatoriska granskningen i tekniskt hänseende avskaffas, dels ock att den för avstyckningsförrättning gällande regeln att talan mot förrättningen icke må föras, om densamma godkänts av samtliga sakägare, utsträcket att gälla även gränsbestämning.

Mot de ändringar i jorddelningslagen och fastighetsbildningslagen, som jämkningarna innefattar, skulle kunna invändas att delreformer i större lagverk kan medföra olägenheter. Det må emellertid erinras om att tredje lagutskottet vid 1950 och 1951 års riksdagar icke fann anledning motsätta sig att ifrågavarande lagar sagda år undergick vissa andra partiella ändringar i förenklingssyfte. Vid behandlingen av 1951 års ändringsförslag hänvisade utskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 11/1951 framför allt till det brådskande behovet att minska lantmåteriväsendets arbetsbelastning. Denna är alltjämt besvärande. Ej heller nu bör därför resas invändning mot att tillvägagångssättet med partiella reformer tillgripes. Ändamålet med förevarande ändringar är nämligen främst att fullfölja rationaliseringen av lantmåteriverksamheten. I propositionen meddelas att fastighetsbildningssakkunniga i och med den utredning, som legat till grund för propositionen, avslutat sitt arbete med partiella förslag. De sakkunniga torde därmed vara oförhindrade att odelat ägna sig åt arbetet med den allmänna revisionen av jorddelningslagstiftningen, syftande till en helt ny lag angående fastighetsbildningen å landsbygden. Utskottet hälsar detta med tillfredsställelse.

Ett av de nu framlagda jämkningsförslagen berör som nämnts föreskrifterna om förrättningshandlingarnas utlämnande till sakägare. Ändringen består i att från sakägarexemplaret av förrättningsakten må uteslutas sådan handling, som bedömes kunna utan olägenhet undvaras av sakägarna. Detta bedömande skall ankomma på förrättningsmannen. I propositionen förutsättes emellertid att lantmåteristyrelsen till ledning för förrättningsmännen utfärdar närmare anvisningar i ämnet. Enligt utskottets mening bör anvisningarna bl. a. gå ut på att det aktexemplar, som tillställs sakägarna, skall innehålla upplysning om vilken eller vilka handlingar, som uteslutits.

Vad angår fastställelseprövningen har propositionen till en början upptagit spørsmålet, om man i förevarande sammanhang borde överväga ett allmänt avskaffande av denna prövning. Enligt departementschefens uppfattning, som sammanfaller med fastighetsbildningssakkunnigas, bör en sådan ändring anstå. Orsaken härtill vore att ändringen skulle bli alltför omfattande och vittutseende för att lämpligen kunna genomföras såsom en partiell reform.

Frågan om fastställelseprövningens bibehållande har emellertid fått särskild aktualitet i ett speciellt avseende, nämligen beträffande gränsbestämningförrättning. I de likalydande motionerna I:219 och II:292 vid förra årets riksdag hemställdes om den ändringen i jorddelningslagen, att av

samtliga sakägare godkänd eller eljest oklandrad gränsbestämning bleve gällande utan fastställelseprövning. Med anledning av motionerna och på förslag av tredje lagutskottet (utl. nr 25/1952) begärde riksdagen i skrivelse den 28 maj 1952 (nr 364), att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning om sådan ändring, som motionärerna yrkat, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Sedan Kungl. Maj:t överlämnat riksdagens skrivelse till fastighetsbildningssakkunniga, framlade dessa i augusti 1952 förslag till lagändringar som stod i överensstämmelse med motionärernas önskemål. Sakkunnigförslaget har därefter varit föremål för remissbehandling. Flertalet remissinstanser har i princip tillstyrkt förslaget. I åtskilliga av de tillstyrkande yttrandena har emellertid uttalats, att endast obetydliga fördelar vunnas genom reformen och att den således ej kunde anses särskilt angelägen. Nämda uppfattning är ännu mera allmän bland de remissinstanser, som avstyrkt förslaget.

Detta har sedan upptagits till granskning i den föreliggande propositionen. Departementschefen har därvid funnit, att kravet på fastställelseprövning tills vidare bör upprätthållas också beträffande ifrågavarande speciella slag av förrättningar. Skälen för hans ståndpunkt har varit bl. a. följande. Reformen skulle, fastän den bleve begränsad, i viss mån föregripa ställningstagandet till den allmänna principfrågan, huruvida fastställelseprövningen skall finnas kvar eller icke. Jorddelningslagens nuvarande enhetlighet komme att brytas av reformen. Denna skulle därjämte kräva jämförelsevis omfattande lagändringar, med påföljd att jorddelningslagen bleve än mera svåröverskådlig. Det anförda utgjorde emellertid enligt departementschefens åsikt icke oavvisliga skäl mot reformen, om den framstode som trängande ur förenklingssynpunkt. Så kunde dock icke anses vara fallet. Enighet rådde nämligen om att reformen skulle medföra endast ringa förenkling och obetydlig tidsvinst.

I de nu väckta motionerna I: 368 och II: 446 upprepas fjolårsyrkandena, att fastställelseprövningen skall upphöra beträffande gränsbestämningsförrättning. Utskottet anser emellertid, att departementschefen redovisat fullt övertygande skäl för att en dylik ändring icke bör komma till stånd redan nu. Principfrågan om fastställelseprövningens avskaffande kvarstår dock och torde, som propositionen antytt, få sin lösning i samband med att förslag till ny jorddelningslagstiftning i sinom tid framlägges. En icke oväsentlig tidsvinst i samband med gränsbestämning kan för åtskilliga fall följa av propositionens förslag, att talan icke må föras mot gränsbestämning, som vid förrättningens avslutande godkänts av samtliga sakägare. Här erbjuder sig alltså en viss kompensation för att den ordning, som skulle ha inneburit en något större förenkling, icke visat sig lämplig att genomföra just nu. Med det sagda får utskottet avstyrka ifrågavarande båda motioner.

Det mest betydelsefulla av propositionens förslag beträffande fastställelseprövningen är att denna för flertalet av de fall, då prövningen hittills ankommit på ägodelningsdomaren, skall åvila överlantmätaren. I likhet med vad som gäller vid den fastställelseprövning, som redan enligt nuvarande

regler tillkommer överlantmätaren, har denne emellertid att i vissa situationer hänskjuta fastställelsefrågan till ägodelningsrättens prövning. Så skall ske dels där anledning förekommer till antagande att förrättningen icke är lagligen beskaffad och dels då Konungens befallningshavande, lantbruksnämnden eller byggnadsnämnden framställt erinran mot förrättningen. Vad nu sagts avser förrättningar, som icke överklagats. Frågan om fastställelse av förrättning, mot vilken talan fullföljts, skall som hittills alltid falla under ägodelningsrättens prövning.

Avgränsningen av de situationer, då överlantmätaren skall hänskjuta honom åliggande fastställelseprövning till ägodelningsrätten, har bildat utgångspunkten för ett av yrkandena i de likalydande motionerna I: 369 och II: 447. Enligt motionärerna kunde det icke sällan inträffa, att ett rent juridiskt spörsmål måste besvaras vid fastställelseprövningen. Beträffande sådana spörsmål besutte överlantmätaren icke samma kompetens som ägodelningsdomaren. Fall kunde därför tänkas förekomma, där överlantmätaren på grund av tveksamhet i den rättsliga frågan hänskote målet till ägodelningsrätten men där ägodelningsdomaren icke skulle ha funnit skäl till en dylik åtgärd. På så sätt skulle alltså uppkomma processuella förfaranden, som icke vore nödvändiga. Detta befarade missförhållande vill motionärerna förebygga genom något förändrade regler rörande inskränkningarna i överlantmätarens befogenhet att besluta i prövningsärendena. Motionärernas författningsförslag innebär, att överlantmätaren skall hänskjuta prövningen till ägodelningsrätten, om Konungens befallningshavande, lantbruksnämnden eller byggnadsnämnden framställt erinran mot förrättningen ur allmän synpunkt eller överlantmätaren själv funnit anledning till sådan erinran. Föreligger icke något av dessa fall men finner överlantmätaren eljest anledning till antagande att förrättningen icke är lagligen beskaffad, skall prövningen däremot hänskjutas till ägodelningsdomaren. Till förmån för nämnda förslag har motionärerna ytterligare åberopat, att den anmärkningsrätt beträffande lantmåteriförrättningar, vilken under senare år tillagts vissa myndigheter, borde motsvaras av att ägodelningsrättens befattning med icke överklagade förrättningar begränsades till fall, där anmärkningsrätten utnyttjats.

Att överlantmätarna till följd av osäkerhet i rättsliga spörsmål skulle i oträngt mål hänskjuta fastställelseprövningen till ägodelningsrätten synes vara en överdriven farhåga. Kommer överlantmätarnas utvidgade handhavande av prövningsärendena att ställa dem inför sådana juridiska frågor, som de tidigare icke är förtrogna med, lär de icke sakna möjligheter att under hand erhålla erforderlig rådgivning. I detta syfte kan de ju taga kontakt exempelvis med lantmåteristyrelsen eller — vilket kanske ligger ännu närmare till hands — med vederbörande ägodelningsdomare. Redan det anförda talar mot den ändring, motionärerna önskar få till stånd i förevarande hänseende. Det må emellertid också framhållas, att den av motionärerna föreslagna gränsdragningen mellan de fall, då fastställelseprövningen skulle hänskjutas till ägodelningsrätten, och dem, som skulle föranleda prövning-

ens hänskjutande till ägodelningsdomaren, icke förefaller fullt klar ur praktisk synpunkt. Så skulle förmodligen överlantmätaren själv i vissa fall få svårt att avgöra, huruvida situationen vore den, att han funne anledning till erinran mot förrättningen ur allmän synpunkt, eller den, att han eljest funne anledning till antagande att förrättningen icke vore lagligen beskafad. Av skäl vilka här angivits avstyrker utskottet motionsyrkandet i fråga.

Motionerna I: 369 och II: 447 innefattar ännu ett yrkande. Detta berör icke något av de ämnen, i fråga om vilka propositionen föreslagit jämkningar, utan avser reglerna om vissa myndigheters talerätt i jorddelningsmål (21 kap. 51 § jorddelningslagen). Reglerna stadgar, att beslut, varigenom ägodelningsrätt eller hovrätt meddelat fastställelse å jorddelningsförrättning, må överklagas av överlantmätaren, länsarkitekten och lantrüksnämnden så ock, då förrättningen ägt rum inom ort där skyldighet föreligger att söka byggnadslov, av byggnadsnämnden. Motionärerna föreslår att stadgandena i fråga kompletteras med en bestämmelse, som direkt ut säger att klagorätten får användas endast till förmån för de allmänna intressen respektive myndighet är satt att bevaka. Utskottet kan emellertid icke finna, att behov föreligger av en sådan uttrycklig förklaring. Dels ligger det nämligen i sakens natur att myndigheterna har beretts klagorätt enbart för tillvaratagandet av det allmännas intressen, dels synes detta tillräckligt tydligt framgå av förarbetena till ifrågavarande stadganden (jfr prop. nr 232/1947, s. 196). Motionsyrkandet kan därför icke tillstyrkas.

De propositionsförslag till jämkningar i förrättningsförfarandet, vilka ej närmare behandlats här ovan, har icke givit utskottet anledning till någon erinran.

Förslagen till åtgärder i syfte att legalisera vissa privata jorddelningar innebär att sämjedelning och s. k. privat ägostyckning, tillkomna före den 1 januari 1928, skall kunna förklaras äga samma verkan som laga skifte. Den lagstiftning, som föranledes härav, föreslås bli innefattad i en särskild lag om verkan som laga skifte av sämjedelning m. m. Utskottet anser att den föreslagna lagen är ett lämpligt avpassat instrument för de angelägna strävandena att undanröja de mest framträdande olägenheterna av ifrågavarande jorddelningar. Mot den närmare utformningen av lagstiftningsförslagen i detta ämne har utskottet icke någon anmärkning att anmäla.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet alltså hemställa,

A. att riksdagen måtte antaga de genom propositionen framlagda lagförslagen och alltså avslå motionerna I: 368 och II: 446 ävensom I: 369 och II: 447 i vad de avser nämnda lagförslag; samt

B. att motionerna I: 369 och II: 447 ej heller i övrigt måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 19 mars 1953.

På tredje lagutskottets vägnar:

HUGO OSVALD.

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Oswald, Albert Hermansson, Lars Andersson,* Ebbe Ohlsson, Grym, Ivar Nilzon, Lindgren och William Ohlsson; samt

från a n d r a kammaren: herrar Andersson i Löbbo, Åhman, Johansson i Torp, von Seth, Nyberg, Andersson i Ryggestad, Hansson i Skegrie och Persson i Tandö.

---

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.